

χάλι

χάλι, το, ουσ. [<τουρκ. hal]. **1.** άθλια, κακή, ελεεινή κατάσταση: «το χάλι της παιδείας μας είναι φοβερό». (Λαϊκό τραγούδι: *μα κανέναν δε μου φταίει για το χάλι μου, σπάσιμο θέλει το κεφάλι μου*). **2.** ο πλ. χωρίς άρθρο ως επίρρ. **χάλια**, άθλια, κακά, πολύ άσχημα, ελεεινά: «στην εκδρομή περάσαμε χάλια, γιατί χάλασε ξαφνικά ο καιρός || πώς περάσατε στο πάρτι του τάδε; -Χάλια». (Ακολουθούν 18 φρ.)·

- *άσε με στο χάλι μου ή άσε με στο κακό μου το χάλι ή άσε με στο μαύρο μου το χάλι ή άσε με στα χάλια μου ή άσε με στα κακά μου τα χάλια ή άσε με στα μαύρα μου τα χάλια*, βρίσκομαι σε πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση, γι' αυτό μη με ενοχλείς, μην ασχολείσαι μαζί μου·

- *βρίσκομαι στο χάλι μου ή βρίσκομαι στο κακό μου το χάλι ή βρίσκομαι στο μαύρο μου το χάλι ή βρίσκομαι στα χάλια μου ή βρίσκομαι στα κακά μου τα χάλια ή βρίσκομαι στα μαύρα μου τα χάλια*, βλ. φρ. *είμαι στο χάλι μου*·

- *γίναμε ένα μάτσο χάλια*, μαλώσαμε άγρια, ανταλλάξαμε βίαια χτυπήματα, σκληρά λόγια ή απειλές: «όταν πιαστήκαμε στα χέρια, δεν τόλμησε κανείς να μας χωρίσει και γίναμε ένα μάτσο χάλια». Για συνών. βλ. φρ. *γίναμε μπίλιες*, λ. *μπίλια*·

- *γίναμε χάλια*, βλ. φρ. *γίναμε ένα μάτσο χάλια*·

- *γίνομαι χάλια*, **α.** μεθώ υπερβολικά από ποτό ή ναρκωτικό, δεν ξέρω τι μου γίνεται από το μεθύσι: «με δυο τρία ποτηράκια γίνομαι χάλια». (Λαϊκό τραγούδι: *φέρε, παιδί μου, φέρε ποτήρια, φέρε μπουκάλια, φέρε παιδί μου και ξαναφέρε, να γίνω χάλια*). Για συνών. βλ. φρ. *γίνομαι φέσι*, λ. *φέσι*. **β.** λερώνομαι πάρα πολύ: «κάθε φορά που πάω να κάνω το μηχανικό στ' αυτοκίνητό μου, γίνομαι χάλια». **γ.** έρχομαι σε πολύ κακή ψυχολογική κατάσταση: «γίνομαι χάλια, κάθε φορά που σκέφτομαι τον ανόητο λόγο για τον οποίο μάλωσα με το φίλο μου»·

- *δε βλέπεις τα χάλια σου!* ή *δε βλέπεις το χάλι σου!* βλ. φρ. *δεν κοιτάς τα χάλια σου(!)*·

- *δεν κοιτάς τα χάλια σου!* ή *δεν κοιτάς το χάλι σου!* ειρωνική έκφραση σε άτομο που μας υποδεικνύει πώς να διορθώσουμε κάποιο ελάττωμά μας ή πώς θα ξεπεράσουμε κάποια δύσκολη κατάσταση, στην οποία βρισκόμαστε, ενώ αυτό έχει πολύ πιο πολλά ελαττώματα ή βρίσκεται σε πολύ πιο δύσκολη κατάσταση από εμάς: «δεν κοιτάς τα χάλια σου, που έχασες όλη την περιουσία σου στα χαρτιά, και με συμβουλεύεις να πάσω να παίζω στο καφενείο την ξερούλα μου! || δεν κοιτάς τα χάλια σου, που βάρεσες κανόνι, και θέλεις να με συμβουλέψεις για την επιχείρησή μου!»·

- *είμαι στο χάλι μου ή είμαι στο κακό μου το χάλι ή είμαι στο μαύρο μου το χάλι ή είμαι στα χάλια μου ή είμαι στα κακά μου τα χάλια ή είμαι στα μαύρα μου τα χάλια*, είμαι σε πολύ κακή ψυχολογική κατάσταση, πράγμα που φαίνεται στην όλη εμφάνισή μου: «απ' τη μέρα που έμαθε πως ο γιος του μπλέχτηκε με τα ναρκωτικά, είναι στο κακό του το χάλι». (Λαϊκό τραγούδι: *πρώτο πακέτο πρώτο μπουκάλι και η καρδιά μου σε μαύρο χάλι*)·

- *είμαι χάλια*, **α.** είμαι πολύ μεθυσμένος από ποτό ή ναρκωτικό, δεν ξέρω τι μου γίνεται από το μεθύσι: «θέλω να με συνοδέψει κάποιος μέχρι το σπίτι μου, γιατί ήπια πολύ και είμαι χάλια». Για συνών. βλ. φρ. *είμαι φέσι*, λ. *φέσι*. **β.** είμαι πολύ άρρωστος: «ο γιατρός που μ' εξέτασε μου 'πε πως είμαι χάλια». **γ.** είμαι σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση: «είναι λίγος καιρός που χώρισα με τη γυναίκα μου κι είμαι χάλια». **δ.** είμαι πολύ βρόμικος: «πρέπει να κάνω αμέσως ένα μπάνιο, γιατί είμαι χάλια»·

- *είναι ένα μάτσο χάλια*, **α.** είναι σε πολύ κακή ψυχολογική κατάσταση: «από τότε που πέθανε ο πατέρας του, είναι ένα μάτσο χάλια». **β.** είναι πολύ κακοντυμένος: «δεν ξέρει να ντυθεί και, κάθε φορά που βγαίνει έξω, είναι ένα μάτσο χάλια». **γ.** είναι πολύ άσχημος, είναι κακάσχημος: «δεν μπορεί να σταυρώσει γκόμενα ο φουκαράς, γιατί είναι ένα μάτσο χάλια || μπορεί να 'χει λεφτά η γκόμενα, αλλά από εμφάνιση είναι ένα μάτσο χάλια»·

- *είναι χάλι ή είναι σε κακό χάλι ή είναι σε μαύρο χάλι ή είναι χάλια ή είναι σε κακά χάλια ή είναι σε μαύρα χάλια*, (για αντικείμενα ή μηχανήματα) είναι πολύ καταστραμμένο: «πρέπει να πάω τ' αυτοκίνητό μου στο συνεργείο, γιατί είναι σε κακό χάλι»·

- έχω μεγάλο χάλι, βλ. φρ. έχω το χάλι μου. (Λαϊκό τραγούδι: τι με κοιτάτε, φίλοι μου, έχω μεγάλο χάλι· θα πάρω πέτρα να χτυπώ το κούφιο μου κεφάλι)·

- έχω το χάλι μου ή έχω το κακό μου το χάλι ή έχω το μαύρο μου το χάλι ή έχω τα χάλια μου ή έχω τα κακά μου τα χάλια ή έχω τα μαύρα μου τα χάλια, βρίσκομαι σε πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση, πράγμα που φαίνεται στην όλη εμφάνισή μου: «αφού με βλέπεις πως έχω το μαύρο μου το χάλι, άσε λοιπόν τα καλαμπούρια» (Λαϊκό τραγούδι: έχω στηθεί στο ραντεβού μας ώρα, χρήμα, τόπος, όλα εντάξει, έχω το χάλι μου χαρμάνης να λέω πως εκείνη θα με φτιάξει)·

- μαύρο χάλι, άσχημη ψυχολογική κατάσταση. (Λαϊκό τραγούδι: πρώτο πακέτο, πρώτο μπουκάλι και η καρδιά μου σε μαύρο χάλι)·

- τα κάνω χάλια, **α.** χαλώ μια δουλειά ή μια υπόθεση: «του ανάθεσα τη διεύθυνση του καταστήματός μου και μέσα σε λίγο καιρό τα 'κανε χάλια». **β.** δε συμπεριφέρομαι σωστά: «πρόσεξε μην τα κάνεις χάλια εκεί που θα πάμε, γιατί θα υπάρχουν αξιόλογοι άνθρωποι». (Λαϊκό τραγούδι: πότε μου φέρεις καλά, πότε τα κάνεις χάλια, πότε μας κάνεις το βαρύ και θέλεις παρακάλια). **γ.** λερώνω πάρα πολύ κάποιο χώρο: «μου 'πεσε ο τενεκές με το λάδι στην κουζίνα και τα 'κανα χάλια εκεί μέσα»·

- τι θα γίνουν τα χάλια μας! έκφραση απελπισίας με την έννοια πώς θα ξεπεράσουμε τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε, ως πότε θα κρατήσει αυτή η δύσκολη κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε: «δεν αντέχω πια άλλο, τι θα γίνουν τα χάλια μας!». Πολλές φορές, μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το αυτά·

- τον κάνω χάλια, **α.** τον μεθώ υπερβολικά με ποτό ή ναρκωτικό, τον κάνω να μην ξέρει τι του γίνεται από το μεθύσι: «κάθε φορά που κάθεται να πει μαζί μου τον κάνω χάλια». Για συνών. βλ. φρ. τον κάνω φέσι, λ. [φέσι](#). **β.** τον φέρνω σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση: «τον κάνω χάλια, κάθε φορά που του αναφέρω την πρώην γυναίκα του». **γ.** τον λερώνω πάρα πολύ: «ξέφυγε απ' τα χέρια μου το πιάτο με τη σούπα που κρατούσα, και τον έκανα χάλια τον άνθρωπο»·

- χάλια αδιόρθωτα, **α.** κακή κατάσταση που δεν επιδέχεται βελτίωση, μόνιμη κακή ψυχολογική ή οικονομική κατάσταση. Συνήθως δίνεται ως απάντηση στην ερώτηση κάποιου πώς πας ή πώς τα πας ή πώς πάνε τα πράγματα. **β.** (για αντικείμενα ή μηχανήματα) που δεν επιδέχεται επιδιόρθωση: «χάλια αδιόρθωτα αυτό τ' αυτοκίνητο, γι' αυτό θα το δώσω για παλιοσίδερα»·

- χάλια μάγκας, βλ. λ. [μάγκας](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας